

بررسی جایگاه پارادایم‌های اخلاق در منشورهای اخلاقی با بهره‌مندی از روش فراترکیب (مورد مطالعه: منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر ماشین‌های حسابگر)

امیر مانیان^۱، فاطمه عباسی^۲

چکیده

تمام پژوهش‌ها و اسناد، مبنای فلسفی دارند و با توجه به آنکه پارادایم به سیستم کلی اندیشیدن و تفکر اشاره دارد، می‌تواند مبنایی برای مشخص کردن الگوهای حاکم بر پژوهش‌ها باشد. با اینکه مباحث مختلفی در زمینه پارادایم‌های سیستم‌های اطلاعاتی، منشورها و آیین‌نامه‌های اخلاقی سازمان‌ها مطرح شده است، هنوز پژوهشی در این زمینه بنا بر اطلاعات در دسترس پژوهشگر به بررسی پارادایم حاکم بر این منشورها نپرداخته است. با توجه به این خلأ، هدف از پژوهش پیش رو تبیین جایگاه پارادایم‌های اخلاقی در منشور اخلاقی سازمان‌هایی است که در حوزه سیستم‌های اطلاعاتی فعالیت می‌کنند. در این پژوهش با استفاده از روش فراترکیب و در نظر گرفتن شباهت‌های ظاهری و محتوایی، پارادایم‌های حاکم بر هر یک از بندهای منشور مشخص شده است. اطلاعات استخراج شده نشان داد پارادایم‌های پست‌مدرن و مدرنیسم، پارادایم‌های اخلاقی عمده در منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر است که در مجموع، غلبه پارامترهای اخلاق کاربردی، مسئولیت اخلاقی، تربیت مقاومت‌گرا و سلسله‌سبزی، تربیت انتقادی و تربیت دموکراتیک در منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر را نشان می‌دهد.

کلیدواژه‌گان: پارادایم‌های اخلاق، فراترکیب، مدرنیسم، منشور اخلاقی.

۱. دانشیار گروه مدیریت فناوری اطلاعات، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، تهران، ایران

۲. دانشجوی دکتری مدیریت فناوری اطلاعات، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱۲/۱۵

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۴/۰۸/۰۴

نویسنده مسئول مقاله: فاطمه عباسی

E-mail: f_abbasi@ut.ac.ir

مقدمه

پارادایم مجموعه عقاید، ارزش‌ها و روش‌هایی است که اعضای جامعه علمی به کار می‌گیرند. به باور کوهن، خصوصیتی که علم را از غیر علم متمایز می‌کند، پارادایمی است که سنت علم عادی را حفظ می‌کند و استمرار می‌بخشد (چالمرز، ۱۳۹۰). پارادایم‌های مطرح در حوزه اخلاق، مدرنیسم، تفسیرگرایی، پست‌مدرن و فمینیسم هستند (مانیان و رونقی، ۱۳۹۳). نوگرایی که آن را تجدد یا مدرنیسم نیز می‌نامند، به معنای گرایش فکری و رفتاری به پدیده‌های فرهنگی نو و پیشرفته‌تر و کنار گذاشتن برخی سنت‌های قدیمی است. این فلسفه با باور عقلانی انسان، استفاده از متدولوژی اثبات‌گرایی و هرگونه ادعای کشف حقیقت به مخالفت برخاسته است. در این تفکر همه فرهنگ‌ها نسبت به حقیقت امور، ادعای مساوی دارند و جست‌وجوی حقیقت را باید به نفع مذاکره بین جناح‌های مختلف کنار گذاشت (اترک، ۱۳۹۳). فلسفه اخلاقی کانت در حوزه پارادایم مدرنیسم قرار می‌گیرد. اعتقاد کانت در اخلاق این بود که به‌نوعی مابعدالطبیعی اخلاق احتیاج است که از همه عوامل تجربی جدا باشد. مابعدالطبیعه یعنی رفتار غیرتجربی و حقیقی که قبل از مراجعه به طبیعت انسان و هر رفتاری که به طبیعت انسان ارتباط دارد (مانند لذت، سود و اموری از این دست) بتواند منشأ حکم اخلاقی باشد. این رفتار غیرتجربی به نظر کانت همان عقل عملی است. گاهی گفته می‌شود کار کانت در اخلاق، یافتن بنای عنصر پیشین حکم اخلاقی در خود عقل است (اترک، ۱۳۹۳ و کمال، ۱۹۹۹). تفسیرگرایان معتقدند که انسان با استنتاج و استدلال عقلی نمی‌تواند اعتقادهای اخلاقی و سیاسی درست را کشف کند. عینیتی در این رابطه وجود ندارد، بلکه نتیجه تفسیر ذهن هر فرد متفاوت است. نسبیت اخلاقی این است که فضیلت یا رفتار اختیاری واحد در هر جامعه یا در هر عصر و دوران، فضیلت باشد و همان رفتار با صفت مشخص در جوامع دیگر و زمان دیگر بی‌آنکه در ماهیت آن تغییر ایجاد کند، ردیلت محسوب شود (مانیان و رونقی، ۱۳۹۳ و استاهل، ۲۰۰۵). در پست‌مدرن، پرسش از خود اخلاق جایگزین مباحث معرفت‌شناسی می‌شود و معقولیت جای عقلانیت اخلاقی را می‌گیرد. از این‌رو پست‌مدرنیست‌ها از اهمیت، امکان و درستی اخلاق، سراغ می‌گیرند و پاسخ پرسش‌های بسیاری را از اخلاق مطالبه می‌کنند، بی‌آنکه بپذیرند که این پرسش و پاسخ سرانجام به سیستم اخلاقی جدیدی منتهی می‌شود. در نتیجه، در این دوره از سویی، توجه بیشتر مباحث نظری به مباحث عملی معطوف می‌شود و اخلاق کاربردی جایگاه ویژه‌ای می‌یابد و از سوی دیگر، مباحث صرف فرااخلاقی جذابیت خود را از دست می‌دهند و واژگان جدیدی که وام‌گرفته از اخلاق‌های احساس‌گرایانه و روان‌شناسانه‌اند، بی‌مهابا وارد این عرصه می‌شوند (مانیان و رونقی، ۱۳۹۳). عقاید فوکو در حوزه اخلاق پست‌مدرن تفسیر می‌شود. فوکو

به‌طور کلی، مخالف هرگونه نظام‌سازی و نظریه‌پردازی است و ارائه نظریه را به‌منزله صدور حکم می‌داند که این ایجاد سلطه و انحصار معنا می‌دهد. در نتیجه، در عمل مخالف تربیت اخلاقی به شکل آموزشی و برنامه‌ای است. وی معتقد است که این خود فرد است که در موقعیت کاملاً آزاد و غیرانحصاری و با توجه به علاقه و تمایلش به انجام فعل اخلاقی اقدام می‌کند و در ارتباط درونی و عقلانی به تربیت نفس همت می‌گمارد (سجادی و علی‌آبادی، ۱۳۸۷). اخلاق فمینیستی مجموعه‌ای است از اصول و مواضع، نه نظریه یگانه یا دیدگاهی جهانی؛ بلکه مجموعه‌ای از نظریه‌هاست که روابط فمینیستی را در زندگی زنان آشکار می‌کند و انگیزه آن تعهد نسبت به جلوگیری از ستم بیشتر، خنثی کردن خسارت‌های ناشی از ظلم‌های گذشته و ابداع راه‌حل‌های بهتری برای آینده است (گرین، ۲۰۱۲ و اسپرینگ، ۲۰۱۱). اگرچه اخلاق فمینیستی از زندگی زنان الهام گرفته شده است، صرفاً مختص به زندگی زنان نیست و به خوب زندگی کردن در این جهان می‌پردازد و حیطة موضوعات آن از مسائل خانوادگی تا مسائل محیط زیست را در بر می‌گیرد (مانیان و رونقی، ۱۳۹۳ و ناتاس، ۲۰۰۵).

هدف اصلی این پژوهش بررسی جایگاه پارادایم‌های اخلاقی در منشور اخلاقی سازمان‌های فعال در حوزه سیستم‌های اطلاعاتی است. با توجه به آنکه منشورهای اخلاقی، اصول و ارزش‌های حاکم بر گروه یا سازمانی را مشخص می‌کنند، شناسایی هستی‌شناسی، شناخت‌شناسی، روش‌شناسی، انسان‌شناسی و به بیانی پارادایم حاکم بر آنها، می‌تواند مجموعه عقاید و نگاه سازمان به انسان‌ها و محیط پیرامون را بهتر نمایان کند. با توجه به نبود چنین پژوهشی در ایران و اهمیت شناسایی پارادایم‌های حاکم بر اسناد اخلاقی برای مشخص کردن نوع تفکر حاکم بر آنها، ضرورت چنین پژوهشی احساس می‌شود و پژوهش پیش رو نیز به این موضوع می‌پردازد. در این پژوهش با استفاده از روش فراترکیب و استخراج ویژگی‌های اخلاق در پارادایم‌های مدرنیسم (کانت)، تفسیر‌گرایی (نسبیت‌گرایی)، پست‌مدرن و فمینیسم و استخراج ویژگی‌های اخلاق در منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر (ماشین‌های حسابگر)^۱ و در نظر گرفتن شباهت‌های ظاهری و محتوایی آنها، پارادایم‌های حاکم بر نمونه مورد مطالعه شناسایی شده است.

سؤال پژوهش حاضر این‌گونه مطرح می‌شود: پارادایم حاکم بر منشور اخلاقی سازمان‌های حوزه سیستم‌های اطلاعاتی چیست؟

امید است پژوهش حاضر راهنمایی برای پژوهش‌های بیشتر در این زمینه باشد.

پیشینه پژوهش

در این بخش ادبیات مرتبط با موضوع پژوهش در دو بخش پیشینه نظری و تجربی بررسی شده است. در پیشینه نظری تئوری‌ها، دیدگاه‌ها و رویکردهای موجود درباره مسئله، مطالعه می‌شود و در پیشینه تجربی نیز به پژوهش‌های پیشین در موضوع مطالعه اشاره خواهد شد.

پیشینه نظری پژوهش

اصطلاح پارادایم از نظر جامعه‌شناختی، به معنای نماینده مجموعه باورها، ارزش‌ها، روش‌های فنی و چیزهایی از این قبیل که اعضای یک جامعه علمی در آن شریک‌اند، است (کوهن، ۱۳۶۹). جرج ریتز معتقد است پارادایم تصویری بنیادی از موضوع بررسی یک علمی و گسترده‌ترین وجه توافق در چارچوب یک علم است که در جهت تفکیک یک اجتماع (یا خرده‌اجتماع) علمی از اجتماع دیگر عمل می‌کند (ثلاثی، ۱۳۸۱). واژه پارادایم نخست در سده پانزدهم و به معنای «الگو و مدل» استفاده شد. از سال ۱۹۶۰ کلمه پارادایم به الگوی تفکر در هر رشته علمی یا دیگر متون شناختی گفته می‌شود. لغت‌نامه مریام وبستر این واژه را چنین تعریف می‌کند: «یک چارچوب فلسفی و نظری از یک رشته یا مکتب علمی در کنار نظریه‌ها، قوانین، کلیات و تجربیات به دست آمده است که قاعده‌مند شده‌اند». براساس ایده توماس کوهن، پارادایم آن چیزی است که اعضای یک جامعه علمی با هم و هر کدام به تنهایی در آن سهیم‌اند. مجموعه‌ای از مفروضات، مفاهیم، ارزش‌ها و تجربیات که روشی را برای مشاهده واقیعت جامعه‌ای که در آن سهیم هستند (به‌ویژه در رشته‌های روشنفکرانه) ارائه می‌کند. براساس ایده کوهن، پارادایم اصطلاح فراگیری است که همه پذیرفته‌های کارگزاران یک رشته علمی را در بر می‌گیرد و چارچوبی را فراهم می‌سازد که دانشمندان برای حل مسائل علمی در آن محدوده استدلال کنند. کوهن معتقد است پارادایم یک علم تا مدت‌های طولانی تغییر نمی‌کند و دانشمندان در چارچوب مفهومی آن سرگرم کار خویش‌اند، اما دیر یا زود بحرانی پیش می‌آید که پارادایم را در هم می‌شکند و دگرپرسی علمی به وجود می‌آید که پس از مدتی پارادایم جدیدی به وجود می‌آورد و دوره‌ای جدید از علم آغاز می‌شود. کوهن تئوری جاری را پارادایم نمی‌نامد، بلکه جهان‌بینی موجود را که آن نظریه در قالب آن شکل گرفته و همه کاربردهایی که از آن حاصل شده است را پارادایم می‌نامد (ویکی‌پدیا، ۲۰۱۴).^۱

واژه اخلاق جمع خلق و در لغت به معنای سرشت و سنجیه است. معنای این کلمه در فرهنگ لغات عالمان اخلاق، نزدیک به معنای لغوی و برگرفته از آن است. «خلق حالتی راسخ برای نفس

1. Wikipedia (2014) Paradigm. Wikipedia: <http://en.wikipedia.org/wiki/Paradigm>.

است که او را برای انجام دادن کارهای بدون اندیشه و تأمل برمی‌انگیزاند» (شیروانی، ۱۳۸۶). پارادایم‌های مدرنیسم، ساختارگرایی بنیادی، تفسیرگرایی، انتقادی، پست‌مدرن و فمینیسم پارادایم‌های مطرح در حوزه اخلاق هستند که در جدول ۱ به برخی از ویژگی‌های پارادایم‌های پست‌مدرن، فمینیسم، تفسیرگرایی اشاره می‌شود. کلماتی که با خط تیره مشخص شده‌اند به منزله کد مربوط به هر رویکرد محسوب می‌شوند (مانیان و رونقی، ۱۳۹۳؛ اترک، ۱۳۹۳؛ کمال، ۱۹۹۹؛ استاهل، ۲۰۰۵؛ سجادی و علی‌آبادی، ۱۳۸۷؛ ناتاس، ۲۰۰۵؛ گرین، ۲۰۱۲ و اسپرینگ، ۲۰۱۱).

جدول ۱. ویژگی‌های اخلاق در پارادایم‌ها

پارادایم	ویژگی اخلاق در پارادایم	کد مربوطه	منبع
مدرنیسم (کانت)	احکام اخلاقی نیز از نوع احکام تألیفی ماتقدم‌اند. از نظر کانت شناخت اخلاقی مانند شناخت علمی مبتنی بر احکام پیشینی است. از نظر کانت تکلیفی اخلاقی است که از هرگونه شرط، آزاد و منطبق با قانون اخلاقی باشد. کانت عقل را منبع و سرچشمه اخلاق و تکلیف عقلی می‌داند. اصول اخلاقی را تمام موجودات عقلانی به کار می‌برند و برای همه معتبر است. موجود عاقل نه تنها از قوانین اخلاقی تبعیت می‌کند، بلکه خود قانون‌گذار قانون اخلاقی است. پرورش انسان آزاد، از اهداف تربیت اخلاقی کانت است. تربیت اخلاقی کانت خودآیین و وظیفه‌گراست. تربیت اخلاقی کانت انسان‌گراست. ریشه‌های اخلاق را نه در شریعت که در عقلانیت جست‌وجو می‌کند.	K _۱ , ... , K _۹	مانیان و رونقی (۱۳۹۳): اترک (۱۳۹۳): کمال (۱۹۹۹)
تفسیرگرایی (نسبیت‌گرایی)	احکام اخلاقی که متعارض به نظر می‌رسند چون در شرایط مختلفی شکل گرفته‌اند می‌توانند صادق باشند. نسبیت اخلاقی، فضایل یا رذایل وابسته به عناصری متغیر و خارج از حقیقت آن صفات یا رفتار باشد. نسبیت‌گرایی توصیفی می‌گوید باورهای اخلاقی اصلی افراد و جوامع مختلف، متفاوت و حتی متعارض اند. نسبیت‌گرایی هنجاری، ناظر به یک اصل هنجاری مورد قبول برای شخص یا جامعه است. نسبیت‌گرایی فرااخلاق معتقد است تنها یک ارزش‌گذاری اخلاقی درست وجود ندارد. احکام اخلاقی صرفاً بیانگر احساسات گوینده بوده است. اساس اخلاق توصیه و هدایت است. احکام اخلاقی وابستگی تام به جامعه دارد، احکام و ارزش‌های اخلاقی، توافق و قراردادی بین افراد جامعه است.	RP _۱ , ... , RP _{۱۰}	مانیان و رونقی (۱۳۹۳): استاهل (۲۰۰۵)

ادامه جدول ۱

منبع	کد مربوطه	ویژگی اخلاق در پارادایم	پارادایم
مانیان و رونقی، (۱۳۹۳)؛ سجادی و علی آبادی، (۱۳۸۷)	PM۱, ..., PM۱۷	معقولیت، جای عقلانیت اخلاقی را می‌گیرد، از اهمیت، امکان و درستی اخلاق سراغ می‌گیرند. اخلاق کاربردی، جایگاه ویژه‌ای پیدا می‌کند. اخلاقی بدون اصول اخلاقی است. رد اخلاقی نتیجه‌گرا و وظیفه‌گرا، تصمیمات اخلاقی، بدون ارجاع به معیار صورت می‌گیرند، بر ناباوری نسبت به فرا روایت‌های سنتی مبتنی است. ویژگی‌های اخلاق پست‌مدرن را می‌توان از تفاوت «عقل و عاطفه»، «ابهام و تعین»، «ایده و واقعیت»، «خاص و عام»، «دیگران و خود» و «نسبی‌گرایی و مطلق» فهمید. ابهام، تفاوت، تکثر و دیگربودن، بی‌توجهی به هویت واقعی انسان، خودگرایی افراطی و تبرئه‌شدن از مسئولیت اخلاقی، اخلاق مسئولیت را تنها راه رهایی و نجات از بودن می‌دانند. پدیدارهای اخلاقی ذاتاً غیرعقلانی‌اند؛ بدین معنا که از طریق تأمل اخلاقی یا عقلانیت ابزاری حاصل نمی‌شوند. انکار عقل‌گرایی اخلاقی، انجام عمل اخلاقی و ماهیت آن در مسئولیت بی‌نهایت، نسبت به دیگران قرار دارد. وابسته به بافت فرهنگی و اجتماعی فرد است. مسئولیت اخلاقی به عنوان تنها انگیزه اخلاقی پذیرفته‌شده است. تفسیر اخلاق براساس مسئولیت نسبت به دیگران، تکیه بر شهودات فردی، غیرعقلانی بودن اخلاق.	پست‌مدرن
مانیان و رونقی، (۱۳۹۳)؛ سجادی و علی آبادی، (۱۳۸۷)؛ کمال، (۱۹۹۹)	FP۱, ... , FP۹	مخالف مقررات اخلاقی و بیشتر طرفدار عمل اخلاقی است. مخالف تربیت اخلاقی به شکل آموزشی و برنامه‌ای است. تربیت اخلاقی مخالف عقل‌گرایی و انسان‌گرایی است. تربیت اخلاقی فردی، محلی و خاص است. غایت تربیت اخلاقی تربیت انتقادی است. تربیت اخلاقی مقاومت‌گرا و سلطه‌ستیز است. تربیت اخلاقی دموکراتیک و غیر اقتدارگرایانه است.	پست‌مدرن (فوکو)
مانیان و رونقی، (۱۳۹۳)؛ ناتاس، (۲۰۰۵)؛ گرین، (۲۰۱۲)؛ اسپرینگ، (۲۰۱۱)	F۱, ... , F۵	اخلاق به خوب زندگی کردن در این جهان می‌پردازد. میزان انتزاعی بودن نظریه‌پردازی‌ها، متفاوت است. اخلاق مراقبت با اخلاق منش پیوند می‌یابد. درباره ارزش عدالت، حقوق، انصاف و سنت‌ها توافق ندارند.	فهمیدم

منشور اخلاقی، سندی است رسمی که اصول اخلاقی و شئون معنوی و ارزشی یک نهاد یا گروه در آن قید شده است. در این سند انتظاراتی که نهاد یا گروه از نظر رفتارهای اخلاقی از افراد دارد نیز نوشته می‌شود. منشورهای اخلاقی در زمره اخلاق حرفه‌ای قرار می‌گیرند که به بیان وظایف کسانی که در حوزه سیستم‌های اطلاعاتی فعال هستند می‌پردازند. مفاد و ویژگی‌های

منشور اخلاقی شامل موارد زیر هستند: معیارهای اخلاقی و حقوقی؛ رابطه متخصص - ارباب رجوع؛ دفاع از حقوق مشتری؛ رابطه متخصص با عموم اجتماع؛ سازوکار مجازات‌ها؛ رازداری؛ سنجش و ارزیابی؛ رعایت منشور؛ شایستگی و صلاحیت، گواهی‌های رسمی و معتبر برای متخصصانی که از مجوز استفاده می‌کنند (جوان، ۲۰۱۰ و ای. ای. تی، ۲۰۱۴). منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر شامل ۲۴ مورد اخلاقی است که مواردی چون کمک به جامعه و رفاه افراد، اجتناب از آسیب به دیگران و ... را شامل می‌شود که اطلاعات به صورت خلاصه در جدول ۲ بررسی شده است (اندرسون، جانسون، گوتربان و پرول، ۱۹۹۳).

جدول ۲. اصول اخلاقی منشور انجمن کامپیوتر

عنوان	کد مربوطه
کمک به جامعه و رفاه افراد	AC۱
اجتناب از آسیب و آزار دیگران	AC۲
امین و قابل اطمینان بودن	AC۳
انصاف و عدم تبعیض	AC۴
احترام به حقوق مالکیت از جمله حق تکثیر و ثبت اختراع	AC۵
اعتبار برای مالکیت فکری	AC۶
احترام به حریم شخصی دیگران	AC۷
محرمانگی	AC۸
مسئولیت ویژه حرفه‌ای	AC۹
اکتساب و حفظ شایستگی حرفه‌ای	AC۱۰
شناخت و رعایت قوانین کاری	AC۱۱
پذیرش و بررسی حرفه‌ای	AC۱۲
ارزیابی جامع و کامل سیستم‌های نرم‌افزاری و ریسک‌های موجود	AC۱۳
پایبندی به تعهدات، قراردادهای و مسئولیت‌های اختصاص یافته	AC۱۴
ارتقای فهم عمومی نسبت به نرم‌افزار و نتایج آن	AC۱۵
تنظیم محدوده‌ها و حقوق دسترسی سیستم	AC۱۶
پذیرش و ایفای مسئولیت اجتماعی در یک سازمان	AC۱۷
مدیریت افراد و منابع	AC۱۸
حمایت و تشویق استفاده از سیستم‌ها و منابع ارتباطی	AC۱۹
اطمینان از اینکه سیستم‌ها نیازهای کاربران را پاسخ خواهند داد	AC۲۰
اعمال سیاست‌های حمایتی در جهت حفظ شأن و جایگاه کاربران سیستم‌های اطلاعاتی	AC۲۱
ایجاد فرصت‌های یادگیری سیستم‌ها و شناخت محدودیت‌های آن برای اعضا	AC۲۲
حامی اصول اخلاقی	AC۲۳
الزام به رعایت اصول اخلاقی منشور	AC۲۴

پیشینه تجربی

دیدگاه پارادایم‌های اخلاقی موجود در منشورهای اخلاقی سازمان‌های فعال در حوزه سیستم‌های اطلاعاتی حوزه نوظهوری در پژوهش‌های دانشگاهی است که بررسی مقالات داخل کشور در این حوزه نشان می‌دهند که پژوهش‌های مرتبط با آن عمدتاً به بررسی تأثیر فضائل اخلاقی در سلامت سازمان، اخلاق حرفه‌ای و منشورهای اخلاقی سازمانی می‌پردازند و هیچ‌یک به بررسی پارادایم‌های اخلاقی موجود در منشورهای اخلاقی نپرداخته‌اند. از میان پژوهش‌های صورت‌گرفته می‌توان به پژوهش دکتر الوانی با عنوان «فرایند تدوین منشور اخلاقی در سازمان» اشاره کرد که به بررسی تکنیک‌ها و ابزارهای مدیریت اخلاقی در سازمان‌ها و ارائه راهکاری برای تدوین برنامه‌های اخلاقی پرداخته است (الوانی و رحمتی، ۱۳۸۶). در پژوهشی با استفاده از روش تحلیل محتوا به بررسی رابطه میان پایبندی سازمانی به فضائل اخلاقی و سلامت سازمان، میزان پایبندی سازمان به فضائل اخلاقی از طریق بررسی سیاست‌ها و راهکارهای سازمان پرداخته شد که در نهایت مشخص شد پایبندی سازمان‌ها به فضائل اخلاقی بر ابعاد مختلف عملکرد سازمان اثری مثبت دارد. پویا و برومند (۱۳۹۱) در پژوهش دیگری با عنوان «اخلاق حرفه‌ای در تکامل فرایندهای تولیدی؛ از تولید دستی تا انبوه» به بررسی تأثیر تکامل فرایندهای تولیدی بر حفاظت از محیط زیست و ایمنی و رشد کارکنان، به‌عنوان دو بعد از ابعاد اخلاقی مطرح در سیستم‌های تولیدی پرداختند. بر مبنای نتایج حاصل از این پژوهش مشخص شد تکامل فرایند تولیدی بر حفاظت از محیط زیست، تأثیر مستقیم منفی می‌گذارد و بر ایمنی و رشد کارکنان بدون تأثیر است. علی‌رضا و محبوبه (۱۳۹۱) در مطالعه دیگری با عنوان «فلسفه اخلاق سازمانی و تصمیم‌گیری اخلاقی در سازمان‌ها» با هدف تشریح فلسفه اخلاق سازمانی و مدل تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در سازمان‌ها، به تشریح اخلاق سازمانی از بعد فلسفی و کارکردی پرداختند. کدهای اخلاقی و مدل تصمیم‌گیری‌های اخلاقی متناسب با اصول و قواعد علمی و باورها و ارزش‌های اساسی را تبیین و تلاش کرده‌اند به این پرسش پاسخ دهند که به چه شیوه‌ای می‌توان در سازمان‌ها، مدیریت اخلاقی ایجاد کرد تا متعاقب آن تصمیم‌گیری‌های سازمانی مبتنی بر اخلاقیات باشد؟ عظیمی، نورعلی و جلیلود (۱۳۹۱) در مورد پژوهش‌های خارج از کشور عمدتاً به بررسی تأثیر پارادایم اخلاق در تصمیم‌گیری، توسعه منشورهای اخلاقی در سازمان‌ها و رهبری اخلاقی در سازمان‌ها پرداخته‌اند. با توجه به نبود پژوهشی در زمینه پارادایم‌های اخلاق موجود در منشورهای اخلاقی سازمان‌های فعال در حوزه سیستم‌های اطلاعاتی، پژوهشگران درصدد برآمدند تا با شناسایی ویژگی‌های اخلاقی موجود در پارادایم‌های اخلاقی و شناسایی پارامترهای اخلاقی موجود منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر به‌عنوان نمونه‌ای از سازمان‌های حوزه سیستم‌های اطلاعاتی

با استفاده از روش فراترکیب و بررسی مقالات و کتاب‌های مرتبط با این موضوع پارادایم‌های اخلاقی منشورهای اخلاقی این سازمان‌ها را شناسایی کنند (یوان، ۲۰۰۲؛ سیلز، ۲۰۱۳ و رامیم، ۲۰۱۱).

روش‌شناسی پژوهش

هدف از پژوهش حاضر توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. در این پژوهش از روش فراترکیب^۱ به منظور مقایسه، تفسیر، تبدیل و ترکیب پارادایم‌های مختلف در منشور اخلاقی اتجنم کامپیوتر استفاده شده است. فراترکیب به جای ارائه خلاصه جامعی از یافته‌ها، یک ترکیب تفسیری از یافته‌ها ایجاد می‌کند. در مقایسه با رویکرد کمی فراتحلیل، که بر داده‌های کمی از ادبیات و نگرش‌های آماری محض تکیه دارد، فراترکیب بر مطالعات کیفی که ممکن است لزوماً ادبیات وسیعی را شامل نشود، تمرکز دارد (نوبلیت و هیر، ۱۹۸۸).

شرح روش فراترکیب

در سال‌های اخیر با رشد پژوهش‌ها در حوزه‌های مختلف علوم و مواجه‌شدن جامعه علمی با انفجار اطلاعات، اندیشمندان در عمل به این نتیجه رسیده‌اند که اطلاع و تسلط بر تمامی ابعاد یک رشته و به‌روزر بودن در این زمینه تا حدود زیادی امکان‌پذیر نیست، بنابراین انجام پژوهش‌های ترکیبی که عصاره پژوهش‌های انجام‌شده در این موضوع خاص را به شیوه نظام‌مند و علمی فرا روی پژوهشگران قرار می‌دهند، گسترش روزافزون یافته است. یکی از روش‌هایی که به منظور بررسی و ترکیب و آسیب‌شناسی پژوهش‌های گذشته در چند سال گذشته معرفی شده است فرامطالعه^۲ است. فرامطالعه یک تجزیه و تحلیل عمیق از کارهای پژوهشی انجام‌شده در یک حوزه خاص است. فرامطالعه اگر به صورت کیفی و بر روی مفاهیم استفاده‌شده در مطالعات گذشته انجام گیرد به نام فراستنز یا فراترکیب شناخته می‌شود (دوان و والش، ۲۰۰۵). فراترکیب با فراهم کردن یک نگرش نظام‌مند برای پژوهشگران از طریق ترکیب تحقیقات کیفی مختلف به کشف موضوعات و استعاره‌های جدید و اساسی می‌پردازد و با این روش دانش جاری را ارتقا می‌دهد و دید جامع و گسترده‌ای را نسبت به مسائل به وجود می‌آورد. با توجه به این رویکرد نسبتاً جدید، فراترکیب هنوز به طور گسترده در سیستم‌های اطلاعاتی و مدیریت استفاده نشده است (امدن، داچتی و سندلوسکس، ۱۹۹۷). هدف فراترکیب، توسعه تئوری، خلاصه‌سازی در

1. Meta-synthesis

2. Meta-study

سطح بالا و عمومیت بخشیدن با این هدف که یافته‌های کیفی را به منظور کاربردهای عملی در دسترس بیشتری قرار دهد (گرین، جانسن، گروس، بونداس و اری، ۲۰۱۴).

به‌طور کلی، فراترکیب نوعی مطالعه کیفی است که اطلاعات و یافته‌های استخراج‌شده از مطالعات کیفی دیگر با موضوع مرتبط و مشابه را بررسی می‌کند. فراترکیب با فراهم کردن یک نگرش سیستماتیک برای پژوهشگران از طریق ترکیب تحقیقات کیفی مختلف به کشف موضوعات و استعاره‌های جدید و اساسی می‌پردازد و با این روش دانش جاری را ارتقا می‌دهد و دید جامع و گسترده‌ای را نسبت به مسائل به وجود می‌آورد. با توجه به این رویکرد نسبتاً جدید، فراترکیب هنوز به‌طور گسترده در سیستم‌های اطلاعاتی و مدیریت استفاده نشده است. به‌علاوه، این رویکرد می‌تواند ابزار ارزشمندی برای تسهیل در رویه ساخت تئوری از طریق ترکیب سیستماتیک باشد (نوبلیت و هیر، ۱۹۸۸).

تاریخچه فراترکیب

شاید بتوان ادعا کرد که اولین یافته‌های کیفی از یک‌سری مطالعات توسط جامعه‌شناسانی چون گلاسر و استروس خالقان نظریه داده‌کاوی (نظریه برخاسته از مشاهده‌ها)^۱ در سال ۱۹۶۷ صورت گرفت. این پژوهش، ترکیب چهار مطالعه در زمینه فرایند مرگ و دیگر تغییرات مهم زندگی بود. آنها روش خود را به‌سادگی در نتیجه توسعه نظریه داده‌کاوی از طریق مقایسه بیشتر داده‌های جدید با کدها و طبقه‌بندی‌های موجود باز شناختند. هریس و استرن (۱۹۸۵) افرادی هستند که در ادبیات پرستاری یک روش فراترکیب به یافته‌های کیفی ارائه کردند و آن را فراترکیب کیفی نامیدند. آنها با استفاده از تکنیک نظریه داده‌کاوی، متغیر مراقبت خود را از طریق داده‌ها و یافته‌ها از چهار مطالعه کیفی پرستاری به‌منظور توسعه یک مدل در جهت ارزیابی آمادگی مراقبت از خود در زنان یافتند. از نظر مفهوم آموزشی، نوبلیت و هیر (۱۹۸۸) این متد را برای فراترکیب کیفی با عنوان «ترکیب تحقیق تفسیری» شرح می‌دهند (نوبلیت و هیر، ۱۹۸۸).

یافته‌های پژوهش

مراحل فراترکیب

فراترکیب شیوه‌ای است که در آن پژوهش‌های کیفی در هم تلفیق، شباهت‌ها و تفاوت‌های آن با هم مقایسه، یافته‌های آن به زبان یکدیگر ترجمه شدند و تفسیری نو از مجموعه آنها حاصل می‌شود. این تفسیر می‌تواند به توضیح جامع‌تر پدیده بررسی‌شده بینجامد و یا نظریه‌های جدیدی

را در توضیح پدیده بررسی شده پدید آورد. فراترکیب را می‌توان به داستان فیل در تاریکی مولانا تشبیه کرد که در نبود تصویر کلی از یک پدیده، هرکسی تفسیر خود را از بخشی از آن پدیده خواهد داشت و چنانچه همه اجزای پدیده کنار هم گذاشته و با هم نگاه یا تفسیر شوند، به یقین درک روشن‌تری از آن پدیده به وجود خواهد آمد (خسرو، سپالی و چینی‌چیان، ۱۳۸۹). با توجه به آنکه موضوع پارادایم‌های اخلاق در منشورهای اخلاقی موضوع جدیدی است و پژوهشی در این حوزه با استفاده از روش فراترکیب صورت نگرفته است، رویه حاضر می‌تواند برای پژوهشگران برای انجام بررسی‌های بیشتر راهگشا باشد. در پژوهش حاضر از روش هفت‌مرحله‌ای نوبلیت و هیر استفاده شده است که خلاصه مراحل در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. گام‌های فراترکیب

تعیین سؤال پژوهش
انتخاب مطالعات واجد شرایط و مرتبط با پژوهش
بررسی مطالعات منتخب
بررسی ارتباط مطالعات به یکدیگر
ترجمه مطالعات به یکدیگر
ترکیب مطالعات ترجمه شده به یکدیگر و ایجاد یک کل از مطالعات
ارائه نتایج ترکیب

در ادامه هر گام به صورت جداگانه بررسی می‌شود و کاربرد آنها در موضوع پژوهش حاضر مطالعه می‌شود.

گام اول؛ تعیین سؤال پژوهش: برای تنظیم سؤال پژوهش از پارامترهای مختلفی مانند What (چه چیزی)، Who (جامعه مطالعه شده)، When (محدوده زمانی) و How (چگونگی روش) استفاده می‌شود. در جدول ۴ سؤال پژوهش به همراه پارامترها بیان شده است.

جدول ۴. سؤال پژوهش به همراه پارامترها

پارامتر	سؤال پژوهش
چه چیزی	
جامعه مطالعه شده	جایگاه پارادایم‌های اخلاق در منشورهای اخلاقی شرکت‌های فعال در حوزه سیستم‌های
محدوده زمانی	اطلاعاتی کدام است؟ (۱۹۹۰ تا ۲۰۱۴)
چگونگی روش	

گام دوم؛ انتخاب مطالعات واجد شرایط و مرتبط با پژوهش: در این مرحله مطالعات واجد شرایط برای ورود به فراترکیب انتخاب می‌شوند و معیارهای ورود خروج از مطالعه تعیین می‌شود. در این مرحله، پژوهشگر جست و جوی سیستماتیک خود را بر مقالات منتشرشده در ژورنال‌های مختلف متمرکز می‌کند و کلمات کلیدی مرتبط را پیدا می‌کند. در این پژوهش پایگاه‌های داده ساینس دایرکت^۱، فرانسیس و تیلور^۲، امرالد^۳، سید^۴، مگ‌ایران^۵ و ایران‌نمایه^۶ و موتورهای جست و جوی گوگل^۷، یاها^۸ بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۴ بررسی شده است که در جدول ۵ تعداد مقالات هریک از پایگاه‌های داده به تفکیک ارائه شده است. همچنین واژه‌های متنوعی برای جست و جوی مقالات و کتب استفاده شد که می‌توان فلسفه اخلاق، اخلاق فوکویی، منشور اخلاقی، اخلاق فمینیستی و... اشاره کرد.

جدول ۵. تعداد مقالات یافت‌شده از پایگاه‌های داده

نام پایگاه داده	تعداد مقاله
ساینس دایرکت	۴
فرانسیس و تیلور	۵
سید	۳
مگ‌ایران	۵
ایران‌نمایه	۳
موتور جست‌وجوی گوگل	۱۶
موتور جست‌وجوی یاها	۴

در نتیجه جست‌وجو و بررسی پایگاه‌های داده، موتورهای جست‌وجو و با استفاده از واژه‌های کلیدی مورد نظر در مجموع ۴۰ مقاله و کتاب یافت شد. در قدم بعدی پژوهشگر مشخص می‌کند آیا مطالعات یافت‌شده متناسب به سؤال پژوهش است یا خیر. در قدم بعدی پژوهشگر ابتدا مطالعات حاصل از جست‌وجو را مرور می‌کند و آنهایی را که با سؤال و هدف پژوهش تناسبی ندارد حذف می‌کند. در این مرحله چکیده مقالات و سرفصل کتاب‌ها را که از مرحله قبل باقی مانده است را

1. Science Direct
2. Francis & Tailor
3. Emerald
4. Sid
5. Magiran
6. Irannamaye
7. Google
8. Yahoo

بررسی می‌کند و در این مرحله نیز مقالات و کتاب‌های نامربوط را حذف می‌کند. هنگام انجام این کار تعداد مطالعات کاهش می‌یابد. پس از آن مقالات و کتاب‌ها براساس محتوا و به‌عبارتی کل مقاله و یا کل فصل مورد نظر کتاب را مطالعه می‌کنند و مطالعاتی نیز در این مرحله رد می‌شوند. در انتها مقالات باقی‌مانده‌ای که فاقد نام نویسنده و جزئیات مربوط به مقاله است را کنار می‌گذارد که در این گام تعداد مقالات و کتاب‌های باقی‌مانده ۱۵ عدد است. درنهایت این مطالعات باقی‌مانده وارد گام بعدی روش فراترکیب می‌شوند.

گام سوم؛ بررسی مطالعات منتخب: در این گام پژوهشگر باید کیفیت روش‌شناختی مطالعه را ارزیابی کند و هدف از این مرحله حذف مقالات و کتاب‌هایی است که پژوهشگر به یافته‌های ارائه‌شده در آنها اعتمادی نداشته باشد و ممکن است آنها را رد کند. ابزاری که معمولاً برای ارزیابی کیفیت مطالعات اولیه تحقیق کیفی استفاده می‌شود «برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی»^۱ است که با طرح ده سؤال کمک می‌کند تا دقت، اعتبار و اهمیت مطالعات کیفی پژوهش مشخص شود. این سؤالات بر موارد زیر تمرکز دارند:

۱. اهداف پژوهش؛
۲. منطق روش؛
۳. طرح پژوهش؛
۴. روش نمونه‌برداری؛
۵. جمع‌آوری داده‌ها؛
۶. انعکاس‌پذیری که شامل رابطه بین پژوهشگر و شرکت‌کنندگان است؛
۷. ملاحظات اخلاقی؛
۸. دقت تجزیه و تحلیل داده‌ها؛
۹. بیان واضح و روشن یافته‌ها؛
۱۰. ارزش تحقیق.

در این مرحله پژوهشگر به هریک از سؤالات یک امتیاز کمی می‌دهد و سپس یک فرم ایجاد می‌کند. بنابراین، او می‌تواند امتیازاتی را که به هر مقاله یا کتاب داده است، جمع کند و به‌سادگی مجموعه مقالات را بررسی کند و نتایج ارزیابی را ببیند.

براساس مقیاس ۵۰ امتیازی برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی، پژوهش سیستم امتیازبندی زیر را مطرح می‌کند و هر مقاله‌ای را که پایین‌تر از امتیاز خوب (پایین‌تر از ۳) باشد را حذف می‌کند:

عالی = ۵؛ خیلی خوب = ۴؛ خوب = ۳؛ متوسط = ۲ و ضعیف = ۱. در نتیجه دو فرایند ارزیابی، پژوهشگر از میان ۴۰ مقاله و کتاب، ۳۰ تای آنها را حذف و در نهایت ۱۰ کتاب و مقاله در مرحله کدگذاری فراترکیب استفاده شده‌اند (چنیل، ۲۰۱۱).

گام چهارم؛ بررسی ارتباط مطالعات با یکدیگر: در این مرحله پژوهشگر ارتباط مطالعات با یکدیگر را مورد توجه و بررسی قرار می‌دهد. تعیین ارتباط بین مطالعات با استخراج مفاهیم کلیدی هر یک از مطالعات و کنار هم گذاشتن آنها انجام می‌شود. در این گام به بررسی موضوع اخلاق در پارادایم‌های مختلف و منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر پرداخته شده است. در حوزه اخلاق در پارادایم‌های مختلف ویژگی‌های اخلاق در پارادایم‌های مدرنیسم، پست‌مدرن و فمینیسم و ویژگی‌های منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر بررسی شده است که خلاصه اطلاعات مربوط به کتاب‌ها و مقالات در جدول‌های ۱ و ۲ بیان شده است.

گام پنجم؛ ترجمه مطالعات به یکدیگر: نوبلیت و هیر کلمه ترجمه را به مفهوم انتزاعی آن به کار برده‌اند. منظور از ترجمه مطالعات به یکدیگر، تبدیل مفاهیم کلیدی آنها به یکدیگر است. هدف از این مرحله، مقایسه مفاهیم کلیدی و استعارات بیان شده در مطالعات است تا با تفسیر و ترکیب آنها به یک مفهوم جامع برسیم. روش ساده‌ای که برای ترجمه مطالعات به یکدیگر وجود دارد، تشکیل ماتریس از مفاهیم کلیدی مطالعه است. این ماتریس یکسان بودن، تشابهات و تفاوت‌های مفاهیم کلیدی را نشان می‌دهد (نوبلیت و هیر، ۱۹۸۸).

در پژوهش حاضر، ابتدا تمام مکانیزم‌های استخراج شده را به منزله کد در نظر می‌گیریم (جدول‌های ۱ و ۲). معیار انتخاب هر کد در پخش پارادایم‌های اخلاق نام پارادایم (به منزله نمونه پارادایم پست‌مدرن^۱ PM است) و در بخش منشور اخلاقی دو حرف اول نام سازمان است. علامت «←» نشان‌دهنده ارتباط میان مکانیزم‌ها است یعنی چه مکانیزم‌هایی از نظر ظاهری و محتوایی با هم مشابه‌اند. سپس با در نظر گرفتن مفهوم هریک از این کدها، به صورت تشکیل ماتریسی آنها را با هم مقایسه و بررسی می‌کنیم. «∅» نشان‌دهنده این است که مکانیزم‌های طرف مقابل با هیچ‌یک از مکانیزم‌های مطالعه شده ارتباطی ندارد. در جدول ۵ ماتریس مقایسه میان مکانیزم‌های مطرح شده در ۱۰ مطالعه منتخب نشان داده شده است. به طور مثال $AC4 \leftrightarrow K6$ نشان‌دهنده آن است که ششمین مکانیزم پارادایم مدرنیسم با چهارمین مکانیزم منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر یعنی انصاف و عدم تبعیض مرتبط است.

جدول ۱. ارتباط بین سازوکارهای مطرح در ۱۰ مطالعه منتخب

F	FP	PM	RP	K
$F \leftrightarrow AC^1$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{11} \leftrightarrow AC^1, PM^{14} \leftrightarrow AC^1, PM^{16} \leftrightarrow AC^1$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow AC^2, F \leftrightarrow AC^3$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{21} \leftrightarrow AC^7, PM^{22} \leftrightarrow AC^7$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$AC^7 \leftrightarrow K^5, AC^7 \leftrightarrow K^8$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$AC^5 \leftrightarrow PRA^8$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$AC^7 \leftrightarrow K^7, AC^7 \leftrightarrow K^8$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{11} \leftrightarrow AC^7, PM^{12} \leftrightarrow AC^7, PM^{13} \leftrightarrow AC^7, PM^{14} \leftrightarrow AC^7, PM^{15} \leftrightarrow AC^7$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{11} \leftrightarrow AC^8, PM^{12} \leftrightarrow AC^8, PM^{13} \leftrightarrow AC^8$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$AC^8 \leftrightarrow K^7$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$AC^{10} \leftrightarrow K^1$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$AC^{11} \leftrightarrow K^7$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow AC^1, FP^8 \leftrightarrow AC^1$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{11} \leftrightarrow AC^{12}, PM^{12} \leftrightarrow AC^{12}, PM^{13} \leftrightarrow AC^{12}$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{14} \leftrightarrow AC^{14}, PM^{15} \leftrightarrow AC^{14}, PM^{16} \leftrightarrow AC^{14}$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{12} \leftrightarrow AC^{15}, PM^{13} \leftrightarrow AC^{15}, PM^{14} \leftrightarrow AC^{15}$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP^8 \leftrightarrow AC^{16}$		$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{16} \leftrightarrow AC^{17}, PM^{17} \leftrightarrow AC^{17}$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{21} \leftrightarrow AC^{18}$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM^{22} \leftrightarrow AC^{20}$	$RP \leftrightarrow \emptyset$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$AC^{19} \leftrightarrow PRA^8$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$AC^{22} \leftrightarrow PRA^8$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$AC^{23} \leftrightarrow PRA^8$	$K \leftrightarrow \emptyset$
$F \leftrightarrow \emptyset$	$FP \leftrightarrow \emptyset$	$PM \leftrightarrow \emptyset$	$AC^{24} \leftrightarrow PRA^8$	$K \leftrightarrow \emptyset$

گام ششم؛ ترکیب مطالعات ترجمه شده به یکدیگر و ایجاد یک کل از مطالعات: کاری که در این گام انجام می دهیم، تجزیه و تحلیل و تلفیق های کیفی است. هدف فراترکیب ایجاد تفسیر یکپارچه و جدیدی از یافته هاست (نوبلیت و هیر، ۱۹۸۸). در پژوهش حاضر، تمام مکانیزم های استخراج شده را که در گام قبلی به منزله کد در نظر گرفتیم و در فرم ماتریس مقایسه ای به تصویر کشیدیم بررسی و تفسیر می کنیم و با در نظر گرفتن مفهوم هریک از این کدها، آنها را در یک مفهوم مشابه دسته بندی می کنیم. به این ترتیب مفاهیم (تم های) پژوهش را شکل می دهیم. در ادامه به بررسی کدها می پردازیم، به طوری که کدهای با مفهوم مشابه را در یک موضوع (تم) قرار می دهیم و مفاهیم را به وجود می آوریم. یک کل از مطالعات اولیه ایجاد می کنیم که نتیجه نهایی ترکیب است، تفسیری فراتر از هریک از مطالعات گنجانده شده در فراترکیب از پدیده مورد نظر ارائه می کند و در عین حال دربرگیرنده همه آنها نیز است، به گونه ای که اثر هریک از مطالعات اولیه را می توان در این کل جست و جو کرد.

گام هفتم؛ ارائه نتایج ترکیب: در این گام یافته های پژوهش طبقه بندی و به صورت سازماندهی شده و مرتب ارائه می شود (نوبلیت و هیر، ۱۹۸۸). در جدول ۷ براساس ارتباطات میان کدها و در نظر گرفتن شباهت های ظاهری و محتوایی پارامترها، پارادایم های اخلاقی هر بند منشور مشخص شده است. همان طور که از اطلاعات جدول مشخص است پارادایم های منطبق در این منشور فمینیسم، پست مدرن، مدرنیسم و تفسیرگرایی هستند.

جدول ۷. پارادایم های هریک از بندهای منشور

عنوان بندهای منشور	پارادایم	کدهای مرتبط
کمک به جامعه و رفاه افراد	فمینیسم و پست مدرن	AC۱, F۲, PM۱۱, PM۱۴, PM۱۶
اجتناب از آسیب و آزار دیگران	فمینیسم	F۲, F۴, AC۲
امین و قابل اطمینان بودن	پست مدرن	AC۳, PM۲, PM۴
انصاف و عدم تبعیض	مدرنیسم (کانت)	AC۴, K۶, K۸
احترام به حقوق مالکیت از جمله حق تکثیر و ثبت اختراع	تفسیرگرایی (نسبیت گرایی)	AC۵, RP۸
اعتبار برای مالکیت فکری	مدرنیسم (کانت)	AC۶, KY, K۸
احترام به حریم شخصی دیگران	پست مدرن	AC۷, PM۱۶, PM۱۷
محرمانگی	پست مدرن	AC۸, PM۱۶, PM۱۱, PM۱۴
مسئولیت ویژه حرفه ای	مدرنیسم (کانت)	AC۹, KY
اکتساب و حفظ شایستگی حرفه ای	مدرنیسم (کانت)	AC۱۰, K۱

ادامهٔ جدول ۷

عنوان بندهای منشور	پارادایم	کدهای مرتبط
شناخت و رعایت قوانین کاری	مدرنیسم (کانت).	AC۱۱, K۷
پذیرش و بررسی حرفه‌ای	پست‌مدرن (فوکو)	AC۱۲, FP۶, FP۸
ارزیابی جامع و کامل سیستم‌های نرم‌افزاری و ریسک‌های موجود	پست‌مدرن	AC۱۳, PM۱۱, PM۱۴, PM۱۶
پابندی به تعهدات، قراردادهای و مسئولیت‌های اختصاص یافته	پست‌مدرن	AC۱۴, PM۱۴, PM۱۶, PM۱۷
ارتقای فهم عمومی نسبت به نرم‌افزار و نتایج آن	پست‌مدرن	AC۱۵, PM۱۴, PM۱۶, PM۱۷
تظیم محدوده‌ها و حقوق دسترسی سیستم	پست‌مدرن (فوکو)	AC۱۶, FP۹
پذیرش و ایفای مسئولیت اجتماعی در یک سازمان	پست‌مدرن	AC۱۷, PM۱۶, PM۱۷
مدیریت افراد و منابع	پست‌مدرن	AC۱۸, PM۳
حمایت و تشویق استفاده از سیستم‌ها و منابع ارتباطی	مدرنیسم (کانت)	AC۱۹, K۶
اطمینان از اینکه سیستم‌ها نیازهای کاربران را پاسخ خواهند داد.	پست‌مدرن	AC۲۰, PM۳
اعمال سیاست‌های حمایتی در جهت حفظ شأن و جایگاه کاربران سیستم‌های اطلاعاتی	تفسیرگرایی (نسبیت‌گرایی)	AC۲۱, RP۲۱
ایجاد فرصت‌های یادگیری سیستم‌ها و شناخت محدودیت‌های آن برای اعضا	تفسیرگرایی (نسبیت‌گرایی)	AC۲۲, RP۸
تطابق با کدها	تفسیرگرایی (نسبیت‌گرایی)	AC۲۳, RP۸, AC۲۴

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این پژوهش با استفاده از روش فراترکیب و طی کردن مراحل هفتگانهٔ این روش، پارادایم‌های حاکم بر منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر استخراج شد. درحقیقت با استخراج ویژگی‌های پارادایم‌های اخلاق و منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر و با پایش، کدبندی و در نظر گرفتن شباهت‌های عوامل مذکور از نظر ظاهری و محتوایی این پارادایم‌ها استخراج شد. از اطلاعات مستخرج مشخص شده است که پارادایم‌های پست‌مدرن و مدرنیسم پارادایم‌های اخلاقی غالب

در منشور اخلاقی انجمن کامپیوتر است. مؤلفه‌های پارادایم مدرنیسم انسان‌محوری، ماده‌گرایی و خردگرایی است که نشان‌دهنده باور به قدرت اندیشه انسان و نگرش به جهان به صورت عقلی و براساس خرد و استدلال دارد. این مکتب اعتقاد به پرورش انسان آزاد، تربیت اخلاقی و وظیفه‌گرا، تربیت اخلاقی انسان‌گرا و سکولار دارد. تفسیر اخلاق براساس مسئولیت نسبت به دیگران، تکیه بر شهودات فردی، غیرعقلانی بودن اخلاق و باین‌حال معقول‌بودن آن، نفی قوانین عام و کلی اخلاقی و فراتر از زمان و مکان، نامعین‌بودن هویت انسان به دلیل تعدد و پراکندگی نقش‌های اخلاقی اشغال‌شده توسط وی نشان‌دهنده ویژگی‌های حاکم بر تفکر پست‌مدرن دارد. کنار هم قراردادن ویژگی‌های این دو مکتب نشان‌دهنده اعتقاد به انسانی است عقلایی که برحسب احساس مسئولیت نسبت به دیگران به وظایف اخلاقی خود می‌پردازد و توجه به ماهیت پیچیده انسان در انجام وظایف به ظاهر متضاد و پیچیده، این تضاد را توجیه می‌کند. در مجموع پژوهش مذکور نشان‌دهنده غالب‌بودن پارامترهای اخلاق کاربردی، مسئولیت اخلاقی، تربیت مقاومت‌گرا و سلطه‌ستیز، تربیت انتقادی، تربیت دموکراتیک در منشور اخلاقی مذکور است. با توجه به نبود پژوهشی در زمینه پارادایم‌های حاکم بر منشور اخلاقی سازمان‌های فعال در حوزه سیستم‌های اطلاعاتی، امکان مقایسه یافته‌های پژوهش با یافته‌های پیشین وجود ندارد. با توجه به آنکه پارادایم‌های حاکم بر اسناد سازمانی، مشخص‌کننده نوع نگرش و ارزش‌های حاکم بر آنها هستند، این پژوهش می‌تواند راهنمایی برای مطالعات بیشتر در این زمینه باشد. در پایان پیشنهاد می‌شود پارادایم‌های اخلاقی حاکم بر سایر منشورهای اخلاقی در ایران و خارج از کشور استخراج شود و با مقایسه پارادایم‌های حاکم بر آنها، تفکر غالب بر آنها شناسایی و تحلیل شود و پیشنهاد دیگر انجام مجدد پژوهش با استفاده از سایر روش‌های کیفی مثل تئوری بسترزاد و مقایسه نتایج این پژوهش‌ها با یکدیگر است.

References

- AAT. (2014). Code of Professional Ethics. uk: AAT. <http://www.ncra.org/CodeofProfessionalEthics>.
- Alvani, M., Rahmati, M. (2008). Code of Ethics for the editing process. *Quarterly Journal of Management culture*, 5(15): 43-70. (in Persian)
- Anderson, R. E., Johnson, D.G., Gotterbarn, D. & Perrolle, J. (1993). Using the New ACM Code of Ethics in Decision Making, *Communications of the ACM*, 36 (2): 98-107.
- Atrak, H. (2014). *Kantian idealism duty*. Qom: Institute of Islamic Sciences and Culture. (in Persian)

- Azimi, H., Nor-Ali Dokht, H. & Jalilvan, A. (2012). Corporate ethics and ethical decision making in organizations. *Third National Conference on the theme of his honor Applied Ethics: Zanjan. (in Persian)*
- Bowen, S. (2002). Elite executives in issues management: The role of ethical paradigms in decision making. *Journal of Public Affairs, 2(4): 270-283.*
- Chalmers, A. (2012). *Elements of Science-Introduction to Scientology philosophical schools*. Samt: Tehran. (in Persian)
- Chenail, R. (2011). Learning to Appraise the Quality of Qualitative Research Articles: A Contextualized Learning Object for Constructing Knowledge. *The Qualitative Report, 1(9): 49-61.*
- Eri, T., Bondas, T., Gross, M., Janssen, P. & Green, J. (2014). A balancing act in an unknown territory: A metasynthesis of first-time mothers' experiences in early labour. *Midwifery, 31(3): 58-67.*
- Green, B. (2012). Applying Feminist Ethics of Care to Nursing Practice. *Journal of Nursing and Care, 1(3): 1-4.*
- Joan, R. (2010). *Information Ethics. Online Dictionary for Library and Information Science*. http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_A.aspx.
- Kemal, S. (1999). Aesthetic Licence: Foucaults Modernism and Kant Postmodernism. *Internation Journal of Philosophical Studies, 7 (3): 281-303.*
- Kuhn, T. (1991). *The structure of scientific revolutions*. Chicago :University of Chicago Press.
- Manian, A. & Ronaghi, M. (2014). *Ethic in Information System*, In the process of publishing. (in Persian)
- Nathas, N. (2005). Feminist Ethics without Feminist Ethical Theory. *Journal of Philosophical Research, 30 (supplement): 213-225.*
- Noblit, G. & Hare, R. (1988). *Meta-ethnography: synthesizing qualitative studies*. Newbury Park: Sage.
- Poya, A. & Bromand, E. (2012). Professional Ethics in Production Process. *Quarterly Journal of Ethics in Science and Technology, 7(3): 48-58. (in Persian)*
- Ramim, M. (2011). Proposed Organizational Ethical Commitment Paradigm for the Use of ICTs in Business Organizations. *Proceedings of Informing Science & IT Education Conference*. Jun 18–23. Novi Sad, Serbia.

- Sajadi, S. & Ali Abadi, A. (2010). *Explain the theory of ethics in modern philosophy (Kant) and postmodern (Foucault) and its implications for moral education*, Comparative Review. Taliman and Tarbiat: Tehran. 24(1): 137-167.
- Salasi, M. (2003). *Contemporary Sociological Theory*. Elmi Publishing: Tehran. (in Persian)
- Sandelowski, M., Docherty, S. & Emden, C. (1997). Focus on Qualitative Methods Qualitative Metasynthesis: Issues and Techniques. *Research in Nursing & Health*, 20(4): 365-371.
- Seals, G. (2013). An Ethics Paradigm for the Service Organization. *American International Journal of Social Science*, 2(3): 1-9.
- Shirvani, A. (2008). *Meta-ethics*. Kanoon Andishe Javan: Tehran. (in Persian)
- Spring, J. (2011). On the Rescuing of Rights in Feminist Ethics: A Critical Assessment of Virginia Held's Transformative Strategy. *Praxis*, 3(1): 66-83.
- Stahl, B.C. (2005). A Critical View of The Ethical Nature of Interpretive Research: Paul Ric and the other. *13th European Conferance of Information System*. Regensburg.
- Stern, P. N. & Harris, C. C. (1985). Women's health and the self-care paradox: a model to guide self-care readiness. *Health Care for Women International*, 6(1): 151-163.
- Walsh, D. & Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: a literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 50(2): 204-211.